

Etická příloha Farního listu

BIOETIKA
Č. 1.-3.

ETIKA VZNIKU ŽIVOTA

CO JE ETIKA

Etika je podle Aristotela uměním žít. Pokud si představíme svůj život jako velké bílé plátno, každé naše slovo a každý náš skutek je tah štětcem. Smyslem etiky pak je, aby byl výsledný obraz krásný: etika je nejpraktičtější ze všech věd! Pokud se houslista musí dlouho učit, aby se stal mistrem umění houslové hry, etika učí umění mnohem závažnějšímu. Život je totiž možno rovněž chápat jako druh umění a tomuto umění je třeba se rovněž učit. Co víc, je to umění mnohem důležitější než hra na housle. Nezdařený život je mnohem větší prohra než špatně zahraná skladba. Studovat etiku tedy má smysl, neboť se zde učíme nejdůležitějšímu umění ze všech - umění správně žít. Otázka tedy není ani tak položena ve smyslu, co mám dělat, nýbrž spíše jaký mám být.

Pro nás v Evropě budou inspirativní zejména křesťanské názory, buď proto, abychom se s nimi ztotožnili, nebo proto, abychom se vůči nim vymezili. Tomuto postupu se někdy říká **deskriptivní etika**: rozkrytí problému a všeobecný pohled na to, co si kdo myslí. Mnozí etici z důvodů objektivity na tomto bodu zůstávají. Jenomže kdybychom se zastavili jen zde, zůstane nám z etiky jen nezávazné intelektuální povídání o tom, jaké má kdo různé názory.

Vyučování etiky i tato kniha mají smysl pouze v případě, kdy se na úvod shodneme, že existuje správné jednání a špatné jednání, že existuje pravda a lež, dobro a zlo, a že tedy nejsou pouze jednotlivé názory jednotlivých diskutujících, které mají stejnou hodnotu.

Mantrou naší Evropy je slovo tolerance. Jenomže když budeme bezbřezě tolerantní, ztratí se nám pravda a lež a zůstanou jen názory. Proto by měla každá etika pokračovat z deskripce, popisu problému, do **etiky normativní**. **Normativní etika** se snaží o identifikaci hodnot: nejen popisuje, co si kdo myslí, ale především se zamýšlí nad tím, co si myslím já a proč, a usiluje o názor pečlivě zajištěný argumenty.

Nebo řečeno ještě ostřeji, deskriptivní etika musí nutně vyústit v etiku normativní, jinak se jedná jen o jakýsi popis problémů, preferencí, pocitů a postojů, bez jakéhokoliv hledání rozdílů mezi správným (a tedy dobrým) a nesprávným (a tedy zlým). Mnozí vůbec neuvažují o tom, že by mohla existovat pro všechny společná „**mravní pravda**“, která by byla pro dobro celého lidstva vrcholně žádoucí. Jde často o mravnost, která toleruje vše a která popírá i právo na život někoho, koho degraduje na nic.

A na světě asi nelze být přítelem každému. Myslím, že pravda a lež nejsou relativní. A to, že jsem o něčem přesvědčen, nutně neznamená, že jsem fanatik a fundamentalista.

SMÍME VŠECHNO, CO UMÍME?

Základní otázkou lékařské etiky je dotaz, zda smíme to, co můžeme, a pokud nesmíme, kdo nám v tom může zabránit, kdo nám má co zakazovat? Bůh, zákony státu, veřejné mínění, svědomí, nebo kdo vlastně? Technicky toho dnes umíme víc a víc a mnohé věci se pro nás stávají proveditelné: například se pomalu spekuluje o klonování člověka a sestavování genetického designu budoucího

dítěte na přání rodičů. Ale znovu, smíme to, co umíme? Jinak řečeno, existuje rozdíl mezi *technickou* nemožností a *morální* nemožností? Symptomaticky se dnes setkáváme s přístupem „anything goes“, všechno je možné, všechno jde, jediná nemožnost, která – zatím – existuje, je nemožnost technická. V tomto přístupu je etika nutně vnímána jako nepatřičná inkvizice, která brání pokroku vědy.

JSOU ETICKÉ ZÁKONY NĚKDE NAD NÁMI, NEBO SI JE VYMÝŠLÍME?

Tato otázka je neobyčejně důležitá. Máme za to, že v našem vesmíru tu fyzikální zákony někde nad námi jsou a my je jen vykopáváme, objevujeme, nacházíme. To, že obsah čtverců nad odvěsnami rovná se obsahu čtverce nad přeponou, zde bylo již před Pythagorem, ten zákon zde byl ještě před tím, než vznikla Země, a byl by zde, ani kdyby na světě neexistoval jediný narýsovaný trojúhelník. Podobně fakt, že těleso ponořené do kapaliny je nadlehčováno silou rovnající se tíze kapaliny stejného objemu, jako je ponořená část tělesa, zde byl ještě před Archimédem. Nabízí se nyní otázka: Není tomu tak podobně i s morálními zákony?

Je to zvláštní: Kdyby sem na zem přiletěli mimozemšťané, velmi brzy by přišli na Archimédův zákon i na zákon setrvačnosti a další fyzikální zákony, neboť ty platí vždy a všude. Ale přišli by na to, že se nemá lhát? Asi ne, neboť mnoho lidí mluví pravdu, mnoho lidí lže a i jeden konkrétní člověk občas mluví pravdu, občas lže a občas tak napůl. Lze z pouhého pozorování lidí objevit morální zákony? Zřejmě ne, přesto my je považujeme za platné, a i když občas lžeme a krademe, jaksi uvnitř sebe nějak víme, že je to špatně. Zdálo by se tedy, že kromě hvězdného nebe nad námi tu ještě někde mravní zákony v nás jsou: víme o nich, i když se jimi ne vždy řídíme.

To, že morální zákony jsou jaksi nad námi, soudí i Emanuel Rádl:

Morální zákony nejsou ani vlastností, ani projevem charakteru, ani vlohami, ani dílem lidským, jako bývají hnutí mysli, neboť nejsou v nás, nýbrž jsou pro nás, vládnou nad námi. Proto „objektivní“ pozorování lidí nás nepoučí o vládě morálnosti. I kdyby všichni lidé lhali, podváděli a žili proti druhým lidem jako vlk proti vlku, morální řád platí, žádný objektivní popis lidí tento řád nepozná, protože víme předem, co jest správné, mravné čestné – všichni lidé to vědí.

Všichni vědí, že rozum nemůže vytvořit ani přátelství, ani spravedlnost, nýbrž jen vymezuje, programově formuluje zákon. (...) Jak by se mohli lidé smluvit, že překonají egoismus, podle něhož člověk člověku jest vlkem, kdyby nebyli napřed ke smlouvě pozváni programem o morálně vedené společnosti?¹

Zákony jsou tedy výsledkem dohody mezi lidmi. Žijeme spolu ve městech, a abychom vůbec mohli spolu nějak žít, musíme naše spoluzítí upravit zákony, například tak, že ustanovíme, že by se neměli zabíjet nevinní nebo že by se nemělo krást, jednoduše jen proto, abychom se zde navzájem nepozabíjeli.

KŘESŤANÉ A ETIKA

Vztah křesťanů k etice je velmi zvláštní: příkázání jsou brána s velkou vážností, ovšem na druhé straně nejde jen o jejich jednoduché dodržování. I když je bohatý mladík z evangelia poctivě zachovával od svého mládí, přece mu ještě cosi scházelo. Křesťanství není křesťanská morálka a věřícího nevymezuje ani tak život podle desatera (komu z nás se beze zbytku daří?), jako právě víra, ono následování Krista. Tím nejdůležitějším v životě křesťana je vztah ke svatosti, k Bohu, vyklonění se k transcendentnu, a za druhé pak odpověď na existenciální otázky člověka: Kdo jsem, kam jdu, jaký je smysl věcí a života. Teprve za třetí přichází na řadu křesťanská etika, která ovšem vždy vychází ze

¹ RÁDL, E. *Útěcha z filosofie*. Svoboda, Praha : 1994.

vztahu k Bohu. Proto říká Dostojevskij, že není-li Bůh, je vše dovoleno. Velmi poučným příběhem je setkání Ježíše se samařskou ženou²: po dlouhém rozhovoru o víře, poznání Božího daru, žízni tělesné a duchovní se ukazuje, že žena žije morálně velmi problematickým životem a že Ježíš to ví. Víra, vztah je pro Krista vždy podstatnější než ctnostný život a kolem zakladatele křesťanství bude vždy plno mravně diskutabilních celníků, prostitutek a jiných hříšníků. C. S. Lewis proto říká, že v křesťanství je mnohem důležitější, abychom byli lidé určitého *typu* než lidé určitých *skutků*. Konec konců, apoštolové byli sbírkou lidských selhání a pochybení, hádající se, kdo z nich je největší, usínající a utíkající, když o něco šlo; je zde celník Matouš, přespříliš horlivý Šimon a nevěřící Tomáš, Petr, který v rozhodujících chvílích pravidelně selže, Jakub a Jan, kteří po straně žádají Krista o výhodná místa po pravici a levici. Nazývat Petra Skálou se v dalším průběhu evangelií ukazuje jako trpká ironie. A je zde zřejmě i jediný intelektuál mezi apoštoly, Jidáš. A přece na těchto neučených a prostých mužích, váhajících, nechápajících a bojících se, budou založeny nové dějiny Evropy. Nikoli, jde o něco mnohem důležitějšího než je desatero.

Morální příkazy mají přitom pro křesťanství velikou závažnost, vždyť všechny křesťanské protesty proti lživým režimům, totalitě, nesvobodě, neodpovědnosti, ničení přírody, proti zabíjení či válkám, proti eutanáziím a potratům jsou protesty proti porušování morálky. Křesťanská morálka, jakkoli důležitá a závazná, se ovšem opírá o vertikálu, o vztah k Bohu. **Nebo jinak, etika je odpovědí na Boží zjevení, oslovení, vztah. Věrouka je až odvozena z tohoto oslovení Bohem, které se snažíme nějak pojmut do slov a zařadit do svého teologického systému.** I naše snaha odvodit pravidla jednání je výrazem, že člověk bere toto oslovení vážně.

Z knihy M. Váchy Místo, na němž stojíš, je posvátná země

PRÁVO RODIČŮ NA DÍTĚ ?

NEPLODNOST (A JEJÍ ŘEŠENÍ)

Nejprve důležitá informace: Neplodnost není okrajový problém, který se týká několika málo partnerských dvojic. V Evropě je neplodný již každý pátý partnerský vztah! Ještě před 80 lety to bylo každé desáté manželství. Neplodnost se obvykle definuje jako neschopnost počít dítě po roce nechráněného styku. Důvody nejsou příliš známy, v přibližně polovině případů je problém na straně muže, ve druhé polovině případů je problém na straně ženy a v záhadných 5 % případů je opticky vše v pořádku, oba partneři tvoří životaschopné gamety, jen nenastává těhotenství. Tato čísla jsou velmi pozoruhodná, neboť ještě před několika desítkami let byl problém převážně na straně ženy; mužská neplodnost sice existovala, ale nebyla příliš častá, v současnosti mužská plodnost klesá v hladké křivce k zemi.

Neplodnost chápeme jako stigma. Přátelé na sebe bez problémů prozradí, že si jeden z nich zlomil ruku nebo měl angínu, avšak to, že někdo nemůže mít děti, je něco, za co se my muži (neboť jsme ješitnější) obvykle stydíme. Přitom za svou neplodnost můžeme stejně málo jako za zánět slepého střeva nebo za zlomeninu nohy. Možná je náš stud jakousi živoucí zkamenělinou, ledovým závanem dávných dob: ve Starém zákoně byla neplodnost považována za nepřízeň Boží, početná rodina byla naopak známkou Božího požehnání. Jako šípy v toulci muže jsou synové z mladých let, čteme v Žalmech.

Vy dáte spermii a já dám vajíčko a vyrobíme si dítě!

vyrobíme?!

² Jan 4, 4-42

ASISTOVANÁ REPRODUKCE

Obvyklou technikou je tzv. IVF-ET, tedy In Vitro Fertilizace a EmbryoTransfer. Ženě se nejprve hormonálně navodí tzv. hyperovulace. Zatímco normálně ženě dozraje jeden oocyt za jeden měsíc, při hyperovulaci jich dozraje větší množství, obvykle kolem deseti, ale řekněme velmi přibližně v rozmezí 3-20, někdy ale i 50. Z ženy se pak relativně bezbolestnou cestou tyto tzv. folikuly odeberou. Každý folikul v sobě obsahuje jedno vajíčko. Tato vajíčka musejí být bezprostředně oplodněna spermii partnera a vzniknou embrya. Z tohoto důvodu je technika zvána oplození in vitro, doslovně ve skle, ve zkumavce, mimo tělo matky. Tato embrya se pak v rámci tzv. preimplantační diagnostiky prozkoumají, zda jsou zdravá a nenesou v sobě některé z těžkých postižení. Následně se vezmou dvě nejlepší embrya a vloží se do dělohy ženy s nadějí, že alespoň jednomu se zdaří se uchytit a nastartuje se těhotenství.

Etické problémy asistované reprodukce jsou tři a všechny jsou velmi závažné: je to preimplantační diagnostika, redukce těhotenství a problém nadbytečných embryí.

PREIMPLANTAČNÍ DIAGNOSTIKA

Preimplantační diagnostika využívá jevu, že jednotlivé buňky v embryu jsou navzájem zastupitelné: pokud tedy embryo přijde o jednu buňku, nic závažného se s ním neděje a uchovává si svou životaschopnost. My tuto jednu buňku z osmibuněčného embrya skutečně odebereme, podíváme se na její chromozomální složení a snažíme se zjistit, zda je embryo zdravé, či zda v sobě nemá nějakou abnormalitu.

Typická situace je taková, že jsem neplodnému páru právě vytvořil deset embryí a zvažuji, které z nich zkusím vložit do dělohy budoucí matky s úmyslem nastartovat těhotenství, a které nikoli. Lékařský genetik tak má před sebou oněch deset embryí a z nich vybere dvě, které se jemu zdají optimální. Odpůrci preimplantační diagnostiky někdy konstatují, že se selekce pouze přenesla z osvětimské rampy do laboratoře a že je to lékař, kdo si osobuje rozhodnutí, které embryo použije a které nikoli, komu dá šanci a komu ne.

Jistě, za normálního stavu nejsou rodiče tázáni a volba je zcela na straně lékaře. Jak již bylo řečeno, v Evropě není povolena volba pohlaví, neboť pohlaví není nemoc, s pochopitelnou výjimkou genetické choroby vázané na pohlavní chromozom. Na druhé straně rodiče logicky argumentují tím, že si za vše zaplatí a že za své peníze chtějí službu, kterou si objednali. Dovedeno do absurdna: Do konce 12. týdne se žena může rozhodnout pro potrat. Pokud by tedy rodiče chtěli holčičku, bylo by možno vyřešit graviditu chlapeckého embrya potratem a jít do nového kola asistované reprodukce. Nemohli by tedy lékaři vložit do matky dívčí embryo hned v kole prvním? Argument je průzračný: Mnohé páry jdou na potrat bez důvodu - a proč bychom tedy neměli my, když chceme holčičku? Trend je zřejmý, dříve rodiče požadovali, aby to dítě bylo zdravé. Dnes požadují holčičku.

REDUKCE TĚHOTENSTVÍ

Jedno embryo, které jsme právě vložili do dělohy, ještě nemá vyhráno: musí se pokusit přistát na endometriu, výstelce děložní sliznice. Tento manévr se však nezdaří vždy: šance jednoho embrya na úspěšné uhníždění je dnes při technikách asistované reprodukce kolem 35 % (dříve se uvádělo rozmezí 25-30 %). V minulých dobách se proto vkládala i čtyři embrya nebo i pět, později počet klesl na tři. Mohlo se stát, že se nidace, uhníždění, nezdařilo ani jednomu embryu a žena musela absolvovat další cyklus. Nebo se uchytilo jedno embryo, všichni byli spokojeni a šťastná maminka si po devíti měsících odnášela z porodnice zdravé dítě. Nebo se uchytily embrya dvě. Ani toto ještě není tragédie, dvojčata jsou pro člověka považována za normální fyziologický stav. Problém nastal, pokud se nidace zdařila všem třem embryím. V tom případě bylo třeba počkat do desátého týdne těhotenství (abychom na embryích rozeznali případné poškození) a jedno embryo se takzvaně redukovalo: asistent pomocí ultrazvuku embrya vyhledá a do srdce jednoho z nich vstříkne přes břišní dutinu roztok chloridu draselného. Úspěšnost zásahu je kontrolována pohledem přes obrazovku, zda srdce již opravdu

dotlouklo. Pokud se zásah nezdaří, dává se po dvanácti hodinách druhá injekce. Zastánci metody poukazují na fakt, že se nejedná o potrat, neboť se nic nepotrací, embryo je absorbováno dělohou a navíc těhotenství pokračuje. Odpůrci vidí v redukcích zřejmě nejzávažnější problém celé asistované reprodukce: které ponechat a které vybrat? Opravdu je pro všechny přítomné vše v pořádku? Nakonec dobrá zpráva: V současnosti se vkládají pouze dvě embrya, trendem je vložit pouze jedno, tedy dnes jsou redukce, alespoň v naší zemi, již problémem minulosti. Ovšem redukce se neprovádí ani ne tak z důvodů etických., jako spíše proto, že chlorid draselný v asi 5 % případů změní poměry v děloze natolik, že ani zbylá embrya nepřežijí a ženě nezbyvá než absolvovat další kolo cyklu asistované reprodukce.

NADPOČETNÁ EMBRYA

Posledním velkým problémem technik asistované reprodukce je samotný závěr cyklu. Maminka si odnáší z porodnice dítě a celý příběh se šťastně uzavírá, až na to, že nám v laboratoři zbyla nepoužitá embrya. Vzhledem k tomu, že se z matky celkově odebere kolem deseti folikulů (folikul je útvar, který v sobě obsahuje vajíčko), stává se, že po úspěšné asistované reprodukci nějaká embrya zbudou. Tato embrya se uchovávají v tekutém dusíku, kde mohou přežít, zdá se, donekonečna. V Evropě se jejich počet zvolna

šplhá k jednomu milionu, podobné číslo hlásí i Spojené státy. Hovoří se o celé „zmražené generaci“. Tato embrya čeká jeden ze tří možných osudů: tentýž manželský pár možná po roce, možná po dvou či více bude chtít ještě další dítě, a i když schopnost implantace je u těchto embryí nižší než u čerstvých (udává se i poloviční), je pořád ještě dostatečně zajímavá na to, aby se tato embrya použila. Podobně mohou být tato embrya nabídnuta k adopci partnerům, kteří sami nemají možnost vytvořit života schopné gamety. Druhou možností je embrya po nějaké době, zpravidla pěti let, zlikvidovat.

Kromě adopce a zničení existuje ještě třetí možnost, a sice použít tato embrya pro účely vědy a rozebrat je na kmenové buňky, vždyť by stejně byla jednou zničena. Dochází zde k určité argumentaci kruhem: když už zde ta embrya máme, byla by škoda je nepoužít, vždyť jinak by byla tak jako tak jednou zlikvidována. Hlavní etickou starostí ovšem je možná to, že tato embrya vůbec vznikla, a můžeme se velmi oprávněně ptát: Z některých embryí bude člověk, některá se stanou odpadem, jiná budou rozebrána na součástky, a jaký že je vlastně mezi nimi rozdíl...?

Z knihy M. Vách: Místo, na němž stojíš , je posvátná země

Z KATECHISMU KATOLICKÉ CÍRKVE:

§2270 Lidský život musí být absolutně respektován a chráněn již **od okamžiku početí**. ...

§2375 Bádání zaměřené na zmenšení lidské neplodnosti je třeba povzbuzovat s podmínkou, že se „dá do služby lidské osoby, jejích nezcizitelných práv a jejího pravého a celistvého blaha ve shodě s Božími záměry a s jeho vůlí.

§2376 **Techniky, které štěpí spojení rodičů zásahem nějaké osoby cizí manželskému páru** (darování spermatu nebo vaječné buňky, propůjčení dělohy), **jsou těžce amorální**. Takové techniky (inseminace, umělá oplodnění od jiného dárce..)porušují právo dítěte narodit se z otce a matky, které zná a kteří jsou spojeni manželstvím. Zrazují „výlučné právo manželů stát se otcem a matkou jeden prostřednictvím druhého“.

§2377 Tyto techniky (inseminace a umělé oplodnění), prováděné uvnitř manželského páru, snad nepůsobí takové škody, ale zůstávají mravně nepřijatelné. Oddělují pohlavní úkon od úkonu plození. Akt, kterým se počíná existence dětí, už není úkonem, kterým se dávají dvě osoby jedna druhé, nýbž úkon, „který svěruje život a totožnost embrya moci lékařů a biologů a **zavádí vládu techniky nad**

původem a určením lidské osoby . Takový vztah nadvlády sám o sobě odporuje důstojnosti a rovnosti, jaká musí být společná rodičům i dětem“.

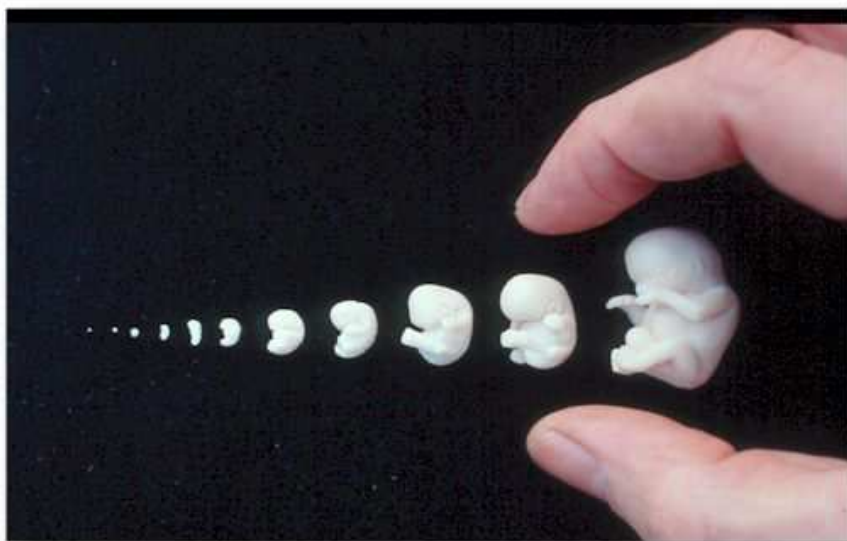
Z mravního hlediska je položení zbaveno své vlastní dokonalosti, když není chťeno jako plod manžeského styku, a tedy zvláštního úkonu manželského spojení... pouze respektování pouta, které existuje mezi pravými významy manželského úkonu a respektováním jednoty lidské bytosti, umožňuje plození ve shodě s důstojností osoby.“ (srov. instrukce kon. pro nauku víry Donum vitae)

§2378 Dítě není něco, co se rodičům dluží, je to dar .**Dítě nemůže být považováno za předmět vlastnictví**; za něco, k čemu by vedlo uznání domnělého „práva na dítě“. V této oblasti má pouze dítě opravdová práva: „právo být plodem zvláštního úkonu manželské lásky svých rodičů a také právo být respektováno jako osoba od chvíle svého početí“.

PRÁVO DÍTĚTE NA ŽIVOT

EXISTUJE SOUVISLOST MEZI SEXEM A PLOZENÍM DĚTÍ?

Je to zvláštní: Mladá generace, navzdory úsilí učitelů biologie, přehlédla souvislost mezi sexem a možností porodit dítě. V časopisech pro mladé se toho hodně dočteme o sexu, ale již ne tolik o těhotenství. První cestovatelé putující napříč Austrálií popisují, že podobně vnímali svět i místní domorodci. Sex byl jedna věc, a rození dětí druhá a navzájem spolu nesouvisely. Australští aborigines přitom prý vycházeli z prostého faktu, že po pohlavním styku na svět většinou dítě nepřišlo; otázka důvěryhodnosti těchto zpráv je však jistě na místě. Naše generace je na tom podobně. Je to otřepaná pravda, ale přesto je to pravda: Sex je vnímán jako prostředek k vyjádření lásky, radosti a k rekreaci, o dětech se moc nemluví. Proto jsme tak překvapeni, když se nastartuje, nečekaně, těhotenství. Nevíme, co je v našich silách. Máme v sobě moc zrodit novou galaxii ve vesmíru, dát život nové bytosti. Kdybychom to byli schopni do důsledku domyslet, museli bychom se stát buď věřícími, nebo přijít o rozum. Domnívám se, že od okamžiku početí již dítě nepatří rodičům: nějak tajemně přistálo na Zemi, je naše, ale zároveň nám nepatří. Odpovědnost mít nebo nemít děti je velmi vážná věc.

Potrat není příliš zajímavým etickým problémem: Dítě v 12. týdnu je již tak jasně a jednoznačně dítětem, že filosoficky je problém potratu vcelku vyřešená věc a není zde moc o čem diskutovat. Přesto alespoň v krátkosti prozkoumáme některé argumenty pro a proti. Někdy se s trochou černého humoru uvádí, že důvody pro potrat jsou tři: incest, znásilnění a „moje situace“.

Problém potratů určitě nezačíná chvílí, kdy žena zaklepe na dveře kliniky. Podobně jako v případě žádosti o eutanázii je žádost o potrat až poslední z padajících dominových kostek. Problém potratů začíná určitě v rodině a při výchově dětí, ve výchově ve školách, v celkovém nastavení společnosti a přijetí života jako takového, byť by byl považován za příliš mladý či příliš starý. Skvělou odpovědí křesťanů je zřizování domovů pro matky s dětmi v případě problematiky potratů či hospicové hnutí v případě problematiky eutanázie.

TÍŽIVÉ SITUACE

Obvyklé argumenty ve prospěch potratů zvažují případy znásilnění. Jenomže obvyklé argumenty je těžko použít v neobvyklé situaci: neměli bychom přehlédnout, že většina potratů probíhá prostě proto, že se rodičům z různých důvodů nechce o dítě starat, tečka.

Navíc můžeme samozřejmě a pochopitelně vzít do úvahy věk matky, nedokončené vzdělání, chatrné ekonomické zázemí, nepřítomnost prarodičů, nezájem příbuzných, znásilnění, nezajištěnost a podobně. I když budeme mít v ruce všechny možné argumenty z pozice matky, je zde ještě velmi nepříjemná myšlenka, která nechť je řečena: **pozice dítěte**. Když jsem se narodil, nevybral jsem si ani své rodiče, ani stát ani dobu... a ani sám sebe. My všichni, kdo jsme se narodili, jsme přistáli na Zemi jako astronauti z opačného koutu vesmíru, okolnosti svého narození jsme si nevybrali a pořádně ani nevíme, zda jsme děti chtěné, nebo nechtěné. Prostě jsme se zde ocitli, byli jsme sem vrženi a nemohli jsme to ovlivnit.

I když nastane těhotenství, ve kterém vše hovoří ve prospěch matčina rozhodnutí pro potrat - ať již za vzniklou situaci může kdokoli, **dítě ne**, dítě se právě chystá přistát na Zemi a netuší, jaké zmatky předcházejí okolnosti jeho narození. Dítě přichází s čistým štítem a čistým srdcem a nemůže za to, co bylo dřív. Ani my, dospělí, vlastně přesně nevíme, zda jsme děti chtěné či nechtěné, jistá je však jedna věc: my za to nemůžeme, my jsme jen jako astronauté přistáli v novém světě a rozhlížíme se udiveně kolem.

POTRAT: PŘERUŠENÍ NEBO UKONČENÍ?

22. ledna 1973 učinil Nejvyšší soud v USA rozhodnutí, které se stane jedním z nejdiskutovanějších v celé americké historii: Bylo rozhodnuto, že vlády jednotlivých amerických států nemají právo kompletně zakázat potrat, neboť zákazem potratů se narušuje právo ženy na svobodné rozhodnutí ohledně rodinné volby. Toto rozhodnutí vyprovokovalo soudní spor „Roe versus Wade“.

Dvacetipětiletá žena, Norma McCorveyová, která u soudu vystupovala pod pseudonymem „Jane Roe“, poprvé podala žalobu na stát Texas v roce 1969, kdy čekala své třetí dítě. McCorveyová uvedla, že byla znásilněna a že žádá potrat. Texaské zákony ovšem v té době umožňovaly potrat, pouze pokud je těhotenstvím vážně ohrožen život matky, což nebyl tento případ, a dítě Normy McCorveyové bylo tedy přivedeno na svět. Za stát Texas vystoupil advokát Henry Wade. V roce 1973 se McCorveyová odvolala k Nejvyššímu soudu, který rozhodl ve smyslu, že zákaz potratů narušuje právo na soukromí a svobodu ženy, a od přelomového roku 1973 se tedy potraty v USA začaly provádět, a to v prvním trimestru těhotenství bez jakékoli medicínské indikace pouze na přání ženy. Mé tělo, mé právo, můj život, moje volba.

V následných letech ovšem hnutí pro-life v různých státech různými způsoby získává zpět ztracenou půdu. Například v roce 1980 Nejvyšší soud potvrdil zákon, který zakazuje využívat k provádění potratů státní fondy, s výjimkou bezprostředního ohrožení života ženy.

V roce 1989 začal platit zákon, který jednotlivým státům umožňuje zakázat provádění potratů na státních klinikách státem placenými zaměstnanci. V roce 1992 Nejvyšší soud potvrdil rozhodnutí z roku 1973, ovšem zároveň rozhodl, že jednotlivé státy mohou omezit provádění potratů v prvním trimestru bez medicínských důvodů. **Po přelomu milénia podepsal George Bush zákon, který se rovněž chápe jako vítězství hnutí pro-life: Vrah, který zabije těhotnou ženu, bude souzen jako dvojnásobný vrah.** Na závěr zajímavost: V roce 1987 se Norma McCorveyová stává členkou charismatického křesťanského hnutí, konstatuje, že její znásilnění byl výmysl, a v současnosti je aktivistkou hnutí pro-life.

EMBRYO JE JEN SHLUKEM BUNĚK?

Argument: Embryo stárí pěti nebo šesti dnů není nic než shluk buněk, ničím nepřipomíná lidskou bytost, je možno s ním tedy zacházet jako s biologickým materiálem.

Protiargument: Pokud je embryo shlukem buněk, čím je tedy výzkumník? Embryo i dospělý člověk jsou dozajista shluky buněk, jeden větší, jeden menší. Otázkou je, zda mezi těmito dvěma shluky buněk existuje nějaký kvalitativní rozdíl.

A pokud by měl existovat, kde se nachází? Zdá se, že bude těžko tento rozdíl nalézt: vývoj člověka od zygoty po smrt třeba v devadesáti letech je kontinuální. Embryo samozřejmě je shlukem buněk, ale musíme dávat pozor na výraz „nic než“ shluk buněk. Shluk buněk je ona aristotelská *causa materialis*, materiální příčina. V této perspektivě bychom mohli podobně říci, že člověk je přibližně ze 60 % tvořen vodou, z 10 % proteiny, zbylých 30 % připadá na další chemikálie. Což je pravda, ale ne celá pravda, zdá se, že člověk je více než organická chemie člověka.

Argument empirického funkcionalismu: Embryo nemůže být člověkem, neboť člověka v ničem nepřipomíná a zejména nemůže cítit bolest. Bylo by absurdní říci, že tento chomáček buněk je osobou. Jedná se pouze o lidskou bytost, *human being*, ale ještě nikoli o lidskou osobu, *human person*, tou se bytost teprve stane.

Protiargument ontologického personalismu: To, že svým vzhledem embryo nepřipomíná dospělého člověka, nehraje žádnou roli. Embryo jistě je vývojovým stadiem člověka, ale je očividné, že se z něj dospělý člověk může stát.

Pokud například v přírodě chráníme vzácné druhy motýlů, spadají do ochrany všechna jejich vývojová stadia. V diskusi se strážcem parku by nám příliš nepomohl argument, že sběrem housenek vzácného motýla likvidujeme toliko *butterfly being*, ale ještě ne *butterfly person*. Jak to, že u našeho vlastního druhu intuice tak fatálně selhává? Když plodí ještěrka ještěrku, kočka kočku a medvěd medvěda, jak je možné, že člověk místo člověka plodí jen nezávazný chomáček buněk?

Z knihy M. Váchy: *Místo, na němž stojíš, je posvátná země*

OBSAH

Etika vzniku života.....	1
Co je etika	1
Smíme všechno, co umíme?.....	1
Jsou etické zákony někde nad námi, nebo si je vymýšlíme?	2
Křesťané a etika	2
Právo rodičů na dítě ?.....	3
Neplodnost (a její řešení)	3
Asistovaná reprodukce	4
Preimplantační diagnostika	4
Redukce těhotenství	4
Nadpočetná embrya.....	5
Z Katechismu katolické církve:	5
Právo dítěte na život	6
Existuje souvislost mezi sexem a plazením dětí?	6
Tíživé situace	7
Potrat: přerušeni nebo ukončení?	7
Embryo je jen shlukem buněk?.....	8
Obsah.....	8

